Sumonyi Zoltán

Bánovics Mária évtizedről évtizedre

Kisregény, második, könnyített kiadás

2. rész

Hanem ez az éjszakai munka nekem nagyon nem tetszett. Már nem a munka miatt, hanem ahogy azok ott bent viselkedtek. Szóval, hát az a mohácsi menyecske, meg a férfiak. Én meg csak úgy nézek, hogy Úr Isten, hát itt ez megy?! Mondtam is a művezetőnek, egy nagyon finom ember volt, Negele volt a neve, mondom, művezető úr, én szeretném magát megkérni valamire. Na, mondja, mit akar kérni? Mondom, engedje meg, hogy amikor étkezési szünet van, én odaülhessek maga mellé. Nevetett, miért? Tudja, én úgy félek ezektől a katonáktól. Hát látja, mit csinálnak ezzel a mohácsi menyecskével. Nevetett, jól van, csak jöjjön! De mondom, legyen szíves, maga szóljon nekem, hogy ne gondolják ezek, hogy én szóltam. Hát mikor leülünk, azt mondja, kis Forgáchné, gyüjjön ide, ne üljön ott egyedül, nekem is jobban esik, ha együtt ebédelünk. Ezt aztán elmondta ez a Negele a raktárosnak, Petschinger volt annak a raktárosnak a neve, amúgy szép fiatalember volt.

Ja, merthogy minden nap, a munka végén, nekünk kellett levinni, de leszámolni is a megmunkált darabokat a raktárba, mert az meg a pincében volt. Szóval, hát elmondta ennek a raktárosnak, hogy én milyen vagyok, hogy félek a katonáktól meg a segédektől, mert hát azok is nagyon szemtelenek voltak az éjszakai műszakban. Erre azt mondja ez a Petschinger a művezetőnknek, hogy te, tedd le ide azt a menyecskét a raktárba, és akkor nem kell neki félni. Mondja nekem aztán a művezető, hogy kis Forgáchné, nem volna kedve lemenni a raktárba dolgozni a Petschinger úrhoz? De én már láttam korábban is, hogy az nagyonnagyon figyelgetett engem. Mondom, művezető úr, kérem, köszönöm szépen, de én nem megyek a Petschinger úrhoz dolgozni. Rám nézett, azt mondja, mért? Hát mondom, nézze, mondom, én nem megyek oda dolgozni. Rám néz, hát csak nem szólt magának? Mondom, a szájával nem, de a szemivel igen! Mert mondom, nézze, ha nem úgy lesz, ahogy ő akarja, akkor kitesznek innen, én meg nem így akarok innen kikerülni. Én nem megyek. Nézze, itt ezektől féltem, most meg menjek oda, ahol egyedül vagyok? Rendben van, azt mondja. De aztán ez a Petschinger csak nagyon nézegetett engem, én meg hát észre se vettem. Egyen meg a fene, gondoltam.

A második férjem pedig ekkortájt került haza az olasz frontról, ő ott a távbeszélőknél volt, ugye, őneki mindig kellett menni, a vonalat kiépíteni a katonákkal. És egyszer nagy ütközet volt, az olaszok nagyon támadták őket, és nem volt hová bújniuk, mint egy nagy sziklafal tövibe. Az olaszok meg észrevették, és föntről hengergették rájuk a köveket. Úgyannyira, hogy ennek a Marczali Ferencnek, aki a második uram lett, egy nagy szikla ráesett a lábára és összezúzta. Kórházba került, onnan meg visszakerült Pécsre, betegszabadságra, már úgy, hogy a Batthyány laktanyába, ahol a lábadozókat helyezték el. Mert ő nem is pécsi volt, Nosztányból vonult be, Dombóvár mellől, ott volt gazdász, minthogy gazdasági iskolát végzett.

De miután ő már bevonult, Nosztányban tífuszjárvány lett, és hát a felesége is megkapta. Volt nekik egy Irén nevű lányuk, olyan nyolcéves lehetett. Akkor az ottani iskolát berendezték kórháznak, de az asszony nem ment be, mert hát hogy hagyja ott azt a kislányt egyedül, hát otthon fekszik. Oda járt ki hozzá az orvos, miután végzett az iskolában, és már kezdett is gyógyulni, de még nem volt szabad darabosat ennie. Csakhát nagyon nyúzta a szomszédasszonyt, aki átjárt főzni rájuk, hogy vágjon neki csirkét, mert már nagyon éhes. Az meg mondta az orvosnak, hogy doktor úr, vigyék be a kórházba ezt a Marczalinét, a Boriskát, mert én már nem bírok vele, annyira nyúz, hogy vágjak neki csirkét. Jaj, mondja ez az orvos, azt néném meg ne tegye, mert tudja milyen ennek az asszonynak a bele? Mint amikor levágják a disznót, aztán kaparják a belét, hogy kolbászt töltsenek bele, aztán az csak olyan vékony hártya, hát éppen olyan a bele, a darabos étel mindjárt kiszúrja, hát akkor meghal. Nem szabad neki adni! De hát csak rászedte a szomszéd-asszonyt, hogy csináljon neki egy kis pörköltet. Evett belőle és meghalt. Hát ugye, kiszúrta a belit.

Értesítették az urát, de hát mire az hazajöhetett a frontról, meg mire hazaért, már el is temették, hát ugye, nem tarthatták fenn. Ott maradt ez a kislány, harmadik osztályos volt, azt meg hát elvitte a nagynénje Kadarkútra, de mikor az apja meglátogatta, már nagyon el-hanyagolt állapotban találta. Na de hát nem tudott mit csinálni, neki vissza kellett menni a frontra, de csak búslakodott a kislány miatt, úgy-hogy amikor már a sebesülése után ott volt Pécsett a lábadozóban, akkor is csak olyan búskomor volt. Azt mondja neki ez a Stefanics, ez a mi szomszédunk, Feri, hát mi a te bajod, hogy mindig olyan szomorú vagy? Jaj, azt mondja, Imre, hagyj békén! Úgy el vagyok keseredve, azt se tudom, hol kezdjem. Hát mi a baj? Úgyis hiába mondom el neked. Na de csak mondd el! Addig-addig, hogy aztán csak elmondta, és hát hogy

maradt egy kislánya, aki úgy el van hanyagolva, hogy hazaküldik az iskolából, mert tetű van a fejében. A sógornőm nem ér rá vele foglalkozni, mert szőleje van, dolgozik, a nagyanyja nem törődik vele, úgyhogy nagyon el vagyok keseredve miatta.

Azt mondja erre a Stefanics Imre, az is őrmester volt, csak az meg a szerb fronton sebesült meg, azt mondja, tudod mit, ajánlok én neked egy asszonyt! Á, hát ki gyün el énhozzám ekkora gyerekkel? Mondja, itt lakik mellettünk egy kis fiatalasszony, annak is őrmester volt az ura, elesett, van egy kislánya.

De engem már többen is felszólítottak előtte, hogy menjek férjhez, de azt mondtam, hogy én nem megyek, van nekem egy kislányom, aztán ha azt nem szeretnék úgy, nem szívelnék, én azt nem tudnám elviselni, hát én nem megyek férjhez, mondtam. Ezek a Stefanicsék is mondják akkor, hogy van itt egy őrmester, egy özvegyember. Á, hagyjanak engem, Imre, békén, nem akarok én férjhez menni! De pedig átjön délután.

Át is ment hozzájuk, vagyis hát az udvaron ültünk, mert nyár volt, ott volt mindig egy asztal, székek, hát aztán előadja, hogy engem javasolt neki az Imre, de hát látja, hogy én fiatal vagyok hozzá, hogy hány éves vagyok, kérdi. Mondom, hogy én tizennyolc éves múltam januárban. Ó, hát én tizenöt évvel vagyok idősebb, mondja, de hát mit gondolok én erről? Nézze, engem akartak már a falumba is visszavinni, legényemberek is, de nem megyek, mert van itt nekem ez a kislányom, hát én azt nem akarom, hogy valamelyik csak durván is nézzen rá, vagy Isten ments, megüsse, nem, nem! Ezért nem megyek én férjhez!

Közben meg az én Piroskám mindjárt olyan kis barátságos volt vele, ment hozzá, az ember meg nézte, nézte, mert nagyon szépen, tisztán járattam, addig nézte, hogy még a szemét is kezdte törölgetni, aztán azt mondja: fogadjuk el egymás gyerekét, és házasodjunk össze! Hát mondom, nem tudom, ezt még meg kell gondolni. Hanem ettől kezdve minden nap átjött. Igen ám, csakhogy közben meggyógyult, és kellett visszamenni a frontra, de hát onnan is írogatott, hogy várjam meg, mert nagyon számít rám, meg hogy az ő lánya, az Irénke már igen-igen rossz helyzetben van a nagynénjénél. Aztán meg megint írta, hogy ő nagyon nyugtalan ez miatt, hogy hát ő kér szabadságot, és esküdjünk meg.

Te Úr Isten! Mondom a Stefanicsnak, nézze, Imre, mit írt a Marczali. Tudja mit, Marcsa, azt mondja, írok én neki, hogy csak kérjen szabadságot, esküdjenek meg. Magának is jobb lesz, meg annak a gyerekinek is jobb lesz. Hát ez hazajött. Ez volt tizenhétben, tizenhét januárban. Hát megesküdtünk. Na, hát ugye, de be kellett volna jelenteni, elmentünk az Ágoston térre, énnekem a tanúm lett volna ez a Stefanics, meg volt ott

még két szakaszvezető, akik jártak hozzájuk esténként kártyázni, az egyik borbély volt, németbolyi, vagy hova valósi, Kovács volt a neve, annak szólt. Azt mondja, Kovács, eljössz tanúnak a Marczali őrmesternek, megesküsznek. Azt mondja, hát persze, hogy elmegyek. Na, elmegyünk, de azt mondja a pap, hogy hát így nem eskethet össze, mert se diszpenzáció nem volt, se semmi, hát így nem lehet, hanem el kell menni a püspökhöz, hogy adjon engedélyt. Merthogy nem voltunk előtte kihirdetve. Ez a három ember elment a püspökhöz, Zichy volt a püspök, elmondták a helyzetet, az meg is adta a diszpenzációt, így hát megesküdtünk. Ott a Stefanicsné megfőzte a lakodalmi vacsorát, az uram táviratozott a sógornőjének, hogy hát megesküdtünk, hozza ide az Irént. De ő már nem várhatta meg, vissza kellett menni a frontra, ugye hát nem kapott, nem tudom, mennyi szabadságot, csak éppen erre az esküvőre.

Az Irén megjött, na, hát az nagyon kis durva, elhanyagolt, mufurc kislány volt. De aztán mi volt a legnagyobb hiba?! Este lefeküdtünk, de én tudtam, hogy milyen a gyerek, idegen helyen, mondom, Irénke, gyere, bújj ide hozzám, hogy ne féljél. Hát éjjel fölébredek rá, hogy összepisilt. Úristen! Hát ez a gyerek még be is pisil? Mondom neki reggel, te Irénke, Kadarkúton is be szoktál te pisilni? De nem szólt rá, á, olyan volt, mint egy kis fatuskó. Mondom aztán a Stefanicsnénak, az meg mondta az urának, hogy te Imre, szóljál az orvosnak, Dobos volt a neve, ott a lábadozóban volt egy fiatal orvos, szakállal, hát azt láttam először szakállasnak, de fiatalember volt, szólj a Dobosnak, vizsgálja meg ezt a kislányt és adjon valami orvosságot! Jön, kérdezi tőle, hogy régóta bepisilsz? De neki se válaszolt. Á, mondom, nem szól ez egy szót se. Hát akkor írt orvosságot, és mondta, hogy csak tartsam melegen. Hát mondom, egy ágyban alszom vele, hogy ne fázzon, hát ugye tél volt, január volt. Így jártam vele.

Amikor aztán meg hazajött az uram, a Piroska már olyan négyéves

volt, igen, mert tizennyolcban, hát csak ment hozzá, hogy apukám, apukám, de jó, hogy megjöttél, fogta a kezét, az Irén meg csak félrehúzódott, mintha az lett volna a mostohalánya. És ez így volt végig. És ez volt nekem a legnagyobb fájdalom. Mert ugye, milyen a gyerek? Talán azt gondolhatta, hogy én vadítom el tőle az apját. Úgyhogy vele még direkt kedvesebb voltam, mint a Piroskámmal. De ezt ő is érezhette, csak nem tudta úgy kimutatni. Mikor mondtam neki, már olyan nagyobb kislány volt, mondom neki, Irénkém, most már nagylány vagy, menjetek el apáddal Mindenszentekre anyád sírjához Dombóvárra! Nem megyek én, azt mondja, maga az én édesanyám, maga nevelt engem!

Na de nekünk nemsokára el kellett mennünk Pécsről, még tizennyolcban, mert forradalom lett, fellázadt a hatos ezred, és akkor bejöttek a szerbek Pécsre, a magyar hadseregnek meg ki kellett menni. Na, most hova, hát ezeket olyan hirtelenibe elvitték Szekszárdra, de azt se tudtuk akkor, hogy hova. Ez tizennyolcban, decemberben volt, igen, mert már Károlyi volt a király helyett, és a mieink, már a legtöbbje, csak akkor jött haza a frontról. De akkor már mondták, hogy a családok se maradhatnak itt, majd intézkednek, hogy hova kell mennünk. Egyszer aztán jön az én uram, meg egy másik őrmester Szekszárdról, hogy gyorsan pakoljunk, mert megyünk Kaposvárra. Igen ám, de nemcsak hogy elmegyünk, hanem elköltözünk, mi lesz a sok bútorral, mert akkor már május óta én nagyobb lakásba költöztem a két kislánnyal, a Légszeszgyár utcába. Hát akkor kocsit kell kérni, de akkor már szerb parancsnokság volt a városházán. Mondom én a Stefanicsnénak, mondom, te Anna, menjünk el a szerb parancsnokságra, a férfiak csak maradjanak itthon, ne is nagyon mutatkozzanak, mert azok magyar katonák, hogy adjanak egy-két vasúti kocsit, hogy elvihessük a bútorokat. Mi aztán így el is mentünk, meg is kaptuk az engedélyt. Már nagyban csomagolunk, amikor Kisasszonyfáról beállítanak az én szüleim, hogy ők elviszik magukkal a Piroskát, ne vigyük mi azt a szegény kislányt a bizonytalanba, ebben a nagy télben. Ők már úgy is nevelték, náluk jó helye lesz, majd ha elrendeződik a dolog, utánunk hozzák.

Én nem szívesen engedtem el, de a Piroska meg nagyon megörült a nagyszüleinek, jaj, nagymamám, nagypapám, bújt hozzájuk, na, hát jól van. Mi meg így érkeztünk meg december nyolcadikán, Szeplőtelen Fogantatás volt, Kaposvárra. De bizony már majdnem karácsony lett, mire hát úgy rendesen elhelyezkedtünk, berendezkedtünk, mert nem tudtuk ám, hogy meddig kell ott maradni, és hát igaz is lett, mert csak huszonkettőben mehettünk vissza Pécsre, amikor kivonultak a szerbek. Úgyhogy Kaposváron is beindult aztán a normális élet. A férfiak szervezték a

maradék katonákból a hadsereget, mert mondogatták, hogy ide kell majd vonulniuk, meg oda kell vonulniuk, de hát nem tudták, hogyan lesz. Na, márciusban meg lemondott a Károlyi az elnökségről, a hatalmat meg átvették a kommunisták.

Egyszer csak kürtölik ám a városban, úgy április lehetett, mert már csak olyan kiskabátban jártunk, hogy jön a Kun Béla beszédet tartani. Az uram oda is ki volt vezényelve, de tódult ám a nép az állomás felé, még az asszonyok is. Egyszer csak beszól hozzánk egy őrmesterné, nem is tudom már megmondani, hogy hogyan hívták. Talán Törösné, igen, mert Törös nevezetű volt az az őrmester, a második szomszédjaink voltak. Bejön ez a fiatalasszony, olyan helyes kis barna asszony volt, egy évvel volt idősebb a kisfiúk, mint az én Piroskám, Lacikának hívták, beszól, azt mondja: Maga nem jön, Marczaliné? Nem érdekel engem a Kun Bélátok, Mariskám! – mondom neki így, mert különben aztán magáztuk egymást, nem volt még az a nagy tegeződés. Meg úgyis ott van az uram, majd elmondja, mit hallott. Jaj, hát nem azért, hanem a városban az asszonyok törik fel a boltokat, mindenki azt visz, amit akar. Nézze, Mariskám, nekem sose kellett a másé, most se kell, nem megyek! Na, de hát addig-addig, hogy csak nézzük meg. Csak egy kendőt terítettem a vállamra, mert ha sütött is a nap, azért szeles idő volt. Azt a barna kendőt nagyon szerettem, jó kis gyapjúkendő volt, még az első uramtól kaptam Tuzlában, amikor ott feküdt a hadikórházban tífusszal. Szóval, még a világháború elején. Elég az hozzá, hogy akkor kaptam tőle azt a barna kendőt. Megyünk fölfelé a városba, hát a nép éppen a Weisz-féle vaskereskedést rámolja. Én nem mentem be, csak így megálltam a járdán, így srégen egy akácfa mellett, de ez az őrmesterné, ez bement. Egyszer csak jön ám ki, és a kezembe nyom egy ollót. Hát ez meg micsoda, kérdezem. Tegye csak el, Marczaliné, jusson magának is valami a kommünből, ha egyszer minden a miénk. Na, én mást nem is hoztam el, de azt az ollót nem bántam meg! Azt még hatvan év múlva se cseréltem volna el akárhány újért.

Ez a Kun Béla aztán ott addig beszélt, addig beszélt, mígnem az uramnak megint el kellett menni, azt mondja, viszik őket a Tiszához, mert a románok megtámadták Magyarországot, de már ott vannak egészen Szolnoknál. Hát ők most oda mennek, hogy visszaverjék őket. De hát alig volt rendes, hadviselt katona, csupa újoncból, öreg munkásokból meg fiatal tanoncokból állítottak ki valami csapatokat. Jól van, ez még nem lett volna baj, hanem amikor ott fölálltak a román hadsereggel szemben, fölállították a géppuskákat is, hát, te Szent Úr Isten! A muníciós ládákban egy szem lőszer sem volt, hanem csupa homok! Az uram kis híján elsírta magát dühében, még otthon is, amikor elmesélte. Pedig

nyugodt ember volt, inkább még flegma, meg ugye, leszolgált négy évet a fronton, hát sok mindent tapasztalt már, kétszer meg is sebesült, de akkor majdnem elsírta magát dühében. Úgyhogy, szegény, hát csak szuronnyal tartották magukat, amíg lehetett, sok katonája elesett, mert a románok, mondta, jól fel voltak szerelve, kaptak fegyvert, mindent a franciáktól, ők meg csak hátráltak s vonultak vissza, egészen Pestig. A románok akkor el is foglalták Budapestet, éppen úgy, ahogy Pécset is elfoglalták a szerbek.

Jenő… Igen – riadt fel hosszabb elgondolkodás után az idős asszony – Jenő 1921-ben született, még Kaposváron, mert Pécsre csak huszonkettőben mehettünk vissza, amikor kimentek a szerbek. De akkor meg már Horthy volt, mert Kun Béláékat elzavarták. Az én uram ezt nem is nagyon bánta, mert a szolnoki csata óta haragudott rájuk, főleg a Szamuelyre, meg a Böhm Vilmosra, őket okolta, hogy miattuk nem tudták megvédeni az országot, de a Horthyt sem szerette, merthogy az uram királypárti volt. Ő fölesküdött IV. Károlyra, mondogatta, pontosan úgy, mint Horthy admirális, de az mégis a király ellen fordult, fegyverrel, nem engedte be az országba, csak hogy ő uralkodhasson. Azt mondta az uram, hogy ez még kitérne a hitéből is, mert amúgy református volt, csakhogy a hercegprímás megkoronázhassa. Elég az hozzá, hogy nem szerette, de hát csak fel kellett esküdniük a Horthyra is, hát ugye katona volt. De mindig azt mondogatta, hogy az a legnagyobb baj, hogy a forradalomkor agyonlőtték a Tisza Pistát, mert ha az élne, hát nem tudnák így szétdarabolni az országot. Hogy alig maradt nekünk belőle valami, de Horthy még abba a csúfságba is beleegyezett. Hát, nem tudom, ugye, de az uram így gondolta.

Elég az hozzá, hogy mi huszonkettőben visszaköltöztünk Pécsre, de ott meg két vagy három évig még a Sátortáborban laktunk, a temető meg a honvédkórház között. Csak a neve volt annak Sátortábor, mert amúgy rendes téglaépületek voltak, aztán ott helyezték el a visszatérő katonacsaládokat.

Én akkor már vissza akartam hozni Piroskát is Kisasszonyfáról, de édesanyámék azt mondták, hogy csak járja még ott ki a négy elemit, aztán majd mehet Pécsre a polgáriba. Na, jól van, mert Piroska meg nagyon szeretett ám ott lenni, már csak édesanyámnak, meg édesapámnak hívta a nagyszüleit, engem meg Marinak, ugye hát, ahogy hallotta tőlük. De ez nekem annyira rosszul esett, mintha csak egy nagy kést szúrtak volna a mellembe. Közben meg láttam, mert gyakran mentem haza, hogy nagyon elkényeztették azt a kislányt, meg persze a Forgách-nagyszülők is csak kényeztetik, ugye nekik csak ez a kisleány maradt a fiuk után,

hasonlított is az apjára, de mondom, annyira elkényeztették, hogy még az iskolát se vették komolyan, szóval hát nem tanult az ott semmit. Amikor aztán Pécsre jött, és be akartam íratni a polgáriba, mondtam a tanítónőnek, hogy fogják szigorúan, mert biztos, hogy nagyon el van maradva a tanulásban. Akkor ott azt tanácsolták, hogy vegyem ki, magánúton pótolja a négy elemit, és jövőre megint iratkozzon be az első polgáriba. Hát így aztán veszített egy évet, de utána jól tanult, és a fejébe vette, hogy ő tanítónő lesz.

Közben meg, de ez már huszonötben volt, az uram megint kórházba került, mert sehogyan sem akart begyógyulni a fejsebe, még tizenhétben sebesült meg a halántékán, és hát az a seb állandóan begennyesedett. Utána aztán könnyített szolgálatba helyezték, akkor már főtörzsőrmesteri rangban volt, így átkerült a Zrínyibe, ez a katonaiskola volt, cőgernek nevezték. Ott kaptunk lakást is, úgyhogy akkor mi is beköltöztünk a Zrínyibe, az pedig a Szigeti országúton volt, Szigeti országút 100. Ez a katonaiskola egy szép nagy telken állt a Mecsek lejtőjén, három oldalról magas kőkerítés, éppen fölötte volt a Pius Gimnázium meg a jezsuiták temploma. De volt ott bent minden, szinte ki sem kellett volna mennünk sehová, kápolna, parkok, kórház, teniszpályák, korcsolyapálya, uszoda, minden. Még egy kis állatkert is volt a kispuskalőtér mellett, rókákkal, őzekkel, szarvasokkal, pávákkal, mókusokkal. Hát itt gyerekeskedett az én Jenőm négyéves korától, és hát valóságos paradicsom volt az egy olyan élénk, jó eszű kisgyereknek.

A főépületben voltak a növendékek, mi meg a tiszti lakóépületekben laktunk, már úgy, hogy a tisztek az emeleti lakásokban, a tiszthelyettesek meg a földszintiekben. A mi ablakaink éppen az egyik teniszpályára néztek, szabadidejükben meg sportfoglalkozásokon ott teniszeztek a növendékek, de az én fiamat, már egész kicsi korától, el nem lehetett csalogatni annak a kerítésétől. Eleinte csak visszadobálta a kirepülő labdákat, aztán már neki is kellett venni egy olyan kisebb rekettet, úgy hívták a teniszütőt, úgyhogy nagyon jól megtanult ott teniszezni, olyan jó nyurga, inas gyerek volt. De hát nem csak a teniszt, mert hiszen ott tanultak meg ezek úszni is, korcsolyázni is, merthogy Piroskám is.

Na de hát, korábban már, Jenő kijárta az elemi iskolát, az Alsó-Makár utcába járt, jó eszű gyerek volt, főleg a számtan ment neki, és az uram azt mondta, hogy menjen gimnáziumba. Piroskát fölvették a tanítóképzőbe, a Szent Margit zárdába, én meg nem bántam volna, ha Jenő bekerül a cőgerbe, már hogy oda hozzánk, a Zrínyibe, növendéknek. Azoknak a növendékeknek, már az al-reálosoknak is, nagyon formás kis egyenruhájuk volt, kék zubbony arany gombokkal, vállpánttal,

az ujján piros vitézkötéssel. Fehér szarvasbőr kesztyű! A sapkájuk meg kék Bocskai-sapka volt. De az uram hallani sem akart róla, először is, mert a Zrínyibe nem is jelentkezhetett volna, legalább is így mondta nekem, csak Kőszegre, vagy Sopronba, mert a cögerek egy évben csak háromszor találkozhatnak a családjukkal. Másodszor meg nem akarta, hogy a fia is katona legyen. Hát ugye ő látta, hogy milyen egzecírozásnak vannak azok a kisgyerekek is kitéve, és az olyan idősebb szülő, mert már az uram akkor ötvenedik évében járt, hogy majdnem az unokája lehetett volna a Jenő, szóval, az ilyen szülő valahogy jobban félti a gyerekét, mint a fiatalabb. Meg aztán éppen abban az évben osztották be segédnevelőnek az egyik alsóbb osztályba.

Ezek az idősebb, frontot megjárt tiszthelyettesek voltak a közvetítők az osztályfőnök és a növendékek között, hogy megvédjék a kisebbeket az idősebb növendék urak kitolásaitól. Mert az, ugye, napirenden volt, éppen úgy, mint a csapatnál az újoncokkal. Azt mondta az uram, hogy majd ő Jenőt mindenre megtanítja, amit itt megtanulhatna, rendre, fegyelemre, térképolvasásra, aztán megtanítja síelni, lőni, vívni, lovagolni, de egy rendes gimnázium tananyagát nem tudja neki megtanítani. Hát szóval a civil tárgyak ottani oktatásáról az uramnak nem volt valami nagy véleménye. Azt mondta, ne is ellenkezzek vele, mert ő beíratja a Piusba, a jezsuitákhoz.

Na, úgy is lett, és hát hamar kiderült, hogy nagyon jó esze van, főleg a matematikatanárai ajnározták. Azok a páterek a tanítás után is mindig külön feladatokat adtak neki, sokszor egész délután olyan számtanpéldákról beszélgettek, amilyeneket a felsőbb évesek sem tudtak megoldani. Sokszor jött haza a Piusból, aztán mondja, hogy na, ma megint föl kellett mennem a nyolcadikosok matematika órájára. Meg aztán nagyon jól zenélt. Az uram egyik húsvétra vett neki egy olyan kis háromnegyedes hegedűt, de ahhoz valahogy nem volt türelme, hanem csak a fúvósokhoz. Fuvolázott, trombitált, tudott az minden hangszeren játszani.

(folyt. köv.)